

Výzva na akciu

sexuálne a reprodukčné zdravie a práva žien a dievčat a marginalizovaných skupín obyvateľstva zasiahnutých konfliktom na Ukrajine

My miestne a globálne organizácie bojujúce za práva žien, ľudské práva a sexuálne a reprodukčné zdravie a práva pôsobiace v Maďarsku, Moldavsku, Poľsku, Rumunsku, na Slovensku a na Ukrajine vyzývame všetky subjekty s rozhodovacou právomocou v Európe a tiež širšie medzinárodné spoločenstvo, aby prijali okamžité, efektívne a vzájomne zosúladené opatrenia na ochranu ľudských práv a zároveň aby sa začali zaoberať problémami súvisiacimi so sexuálnym a reprodukčným zdravím žien a dievčat a marginalizovaných skupín obyvateľstva zasiahnutých konfliktom na Ukrajine.

Invázia Ruskej federácie na Ukrajinu má pre jej obyvateľstvo ničivé dopady. Odsudzujeme krutosti, porušovanie ľudských práv a útoky na civilistky, civilistov a civilnú infraštruktúru, ktorých sa dopúšťa Ruská federácia, a vyjadrujeme solidaritu s obyvateľstvom Ukrajiny.

Invázia na Ukrajinu má závažný vplyv na ženy, dievčatá a marginalizované skupiny obyvateľstva a ohrozuje ich sexuálne a reprodukčné zdravie a práva (SRZP).¹ Ozbrojené útoky ruskej armády, ktoré poškodzujú civilné obyvateľstvo a civilnú infraštruktúru – vrátane nemocníc a iných zdravotníckych zariadení – na Ukrajine, majú za následok úmrtia a vážne zranenia žien a detí vrátane tehotných žien a novonarodených detí.² Riziko úmrtnosti a chorobnosti matiek a detí sa bude v priebehu nasledujúcich mesiacov prudko zvyšovať.³ Zdravotnícky systém kolabuje a prístup k základným zdravotníckym službám vrátane starostlivosti

o sexuálne a reprodukčné zdravie je v tých častiach Ukrajiny, ktoré sú vystavené silným útokom, drasticky sťažený a v ostatných častiach krajiny je vo veľkej miere ohrozený.⁴ Vojna výrazne zvyšuje hrozbu miery rodovo podmieneného násillia vrátane sexuálneho násillia na území Ukrajiny a zároveň zväčšuje riziko vykoristovania – nevynímajúc riziko sexuálneho vykoristovania a obchodovania s ľuďmi.⁵

V súčasnosti je na Ukrajine vyše 1,8 milióna vnútorne vysídlených osôb a viac než 3 milióny ľudí na úteku, pričom väčšinu z nich tvoria ženy a deti, ktoré utekajú zo svojich domovov a opúšťajú Ukrajinu.⁶ Sú vystavované zvýšenému riziku rodovo podmieneného násillia vrátane sexuálneho násillia, pričom ohrozené sú aj ich sexuálne a reprodukčné zdravie a práva.

V Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku už teraz existuje rad legislatívnych a politických obmedzení v oblasti sexuálneho a

reprodukčného zdravia a práv (SRZP), ktoré a spolu s finančnými prekážkami vážne bránia v prístupe k neodkladnej a esenciálnej sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti pre osoby utekajúce z Ukrajiny.⁷ Tieto prekážky zhoršujú predovšetkým prístup k núdzovej antikoncepcii či ďalším metódam antikoncepcie, k interrupčnej starostlivosti vrátane medikamentóznej interrupcie, k predpôrodnej starostlivosti, postexpozičnej profylaxii a liečbe pohlavne prenosných chorôb. Má to za následok, že balík minimálnych počiatočných služieb v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia v krízových situáciách⁸ v Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku nie je v mnohých prípadoch poskytovaný v plnom rozsahu. V prípade istých skupín osôb na úteku vrátane Rómov, žien z afrických krajín a žien afrického pôvodu sa riziko ohrozenia

sexuálneho a reprodukčného zdravia, ako aj riziko porušenia sexuálnych a reprodukčných práv zvyšuje v dôsledku rasizmu a iných foriem diskriminácie. V Maďarsku, Poľsku, Rumunsku a na Slovensku sú miestne organizácie venujúce sa SRZP, rodovej rovnosti a právam žien či ochrankyne a ochrancovia ľudských práv vyzývané a vyzývaní, aby v prvej línii poskytovali podporu ženám a dievčatám, ktoré potrebujú zabezpečiť pomoc v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia. Mnohé z týchto organizácií vykonávajú svoju činnosť v nesmierne náročných podmienkach a disponujú veľmi obmedzenými finančnými zdrojmi a ľudskými kapacitami.

Na riešenie týchto problémov je už dnes nevyhnutná silná finančná podpora, politická vôľa a politické vedenie.

Dôrazne apelujeme na Európsku úniu, vlády poskytujúce pomoc a širšie medzinárodné spoločenstvo, aby:

- › zabezpečili, že všetky plány humanitárnej reakcie, financovanie a pomoc budú rešpektovať ľudské práva a klásť dôraz na SRZP všetkých žien a dievčat a marginalizovaných skupín obyvateľstva na Ukrajine aj v tranzitných krajinách a krajinách prijímajúcich utečenky a utečencov (prijímajúcich krajinách) vrátane krajín Európskej únie.
- › zabezpečili, že humanitárne balíky pomoci a konvoje určené pre Ukrajinu či pre tranzitné a prijímajúce krajiny budú obsahovať dostatočný počet medziagentúrnych súprav pre reprodukčné zdravie (inter-agency reproductive health kits) vrátane celého radu základných potrieb a liekov spadajúcich pod oblasť sexuálneho a reprodukčného zdravia. Súpravy by mali obsahovať núdzovú antikoncepciu, antikoncepčné prípravky a lieky, menštruačné hygienické pomôcky, prípravky na podporu dojčenia a umelé mlieko, prípravky na popôrodnú starostlivosť, postexpozičnú profylaxiu a mifepristón a misoprostol na umelé prerušenie tehotenstva. Takisto je nevyhnutné zabezpečiť dostatočné zásoby antiretrovirusovej liečby pre osoby žijúce s HIV a hormonálnej liečby pre transrodové osoby, ako aj zabezpečiť širokú dostupnosť klinickej, psychosociálnej a inej pomoci pre osoby preživšie sexuálne násilie.

- › bezodkladne poskytli politickú podporu, poradenstvo a odbornú pomoc vládam Maďarska, Poľska, Rumunska a Slovenska s cieľom pomôcť odstrániť právne a politické prekážky a napomohli tak pri odstraňovaní právnych a politických prekážok brániacich v poskytovaní základnej starostlivosti v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia.
- › bezodkladne zjednodušili cezhraničný prístup k sexuálnej a reprodukčnej zdravotnej starostlivosti v tých tranzitných a prijímajúcich krajinách, v ktorých je to potrebné na prekonanie právnych prekážok a prísnych obmedzení zavedených štátmi. A predovšetkým, aby prijali okamžité a účinné opatrenia uľahčujúce dostupnosť k urgentnej medikamentóznej interrupcii, a to formou podpory cezhraničného a telemedicínskeho poskytovania služieb pre utekajúce osoby.
- › zabezpečili zrýchlenú a priamu politickú a finančnú podporu organizáciám pôsobiacim v oblasti rodovej rovnosti, SRZP či práv žien a obhajkyňiam ľudských práv, ktoré v prvej línii poskytujú podporu pre ľudí na úteku v tranzitných a prijímajúcich krajinách aj obyvateľstvu na Ukrajine vrátane vnútorne vysídlených osôb. Taktiež, aby zabezpečili, že finančná pomoc sa dostane k miestnym organizáciám poskytujúcim právne poradenstvo a zdravotnú starostlivosť ženám, dievčatám a marginalizovaným skupinám obyvateľstva a aby zaistili, že finančnú pomoc nedostanú tie organizácie a subjekty, ktoré v Maďarsku, Moldavsku, Poľsku, Rumunsku, na Slovensku a na Ukrajine bojujú proti sexuálnemu a reprodukčnému zdraviu a právam a rovnosti.
- › zabezpečili, že všetky šetrenia vo veci vojnových zločinov, zločinov proti ľudskosti a ďalších prípadov porušovania medzinárodného humanitárneho práva a medzinárodného trestného práva vrátane vyšetrovaní prokurátorom Medzinárodného trestného súdu a nezávislou medzinárodnou vyšetrovacou komisiou zriadenou Radou pre ľudské práva⁹ budú v plnej miere zohľadňovať a posudzovať rodový a intersekcionalný rozmer týchto zločinov.

Vlády Maďarska, Moldavska, Poľska, Rumunska a Slovenska vyzývame, aby

- › zabezpečili dostupnú kvalitnú starostlivosť v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia, dostatočné zásobovanie vodou a aby boli sanitárne a hygienické zariadenia prístupné pre všetky osoby utekajúce z Ukrajiny bez akejkoľvek formy diskriminácie. A aby v súlade s týmto bezodkladne poskytli finančnú pomoc organizáciám angažujúcim sa v oblasti rodovej rovnosti, SRZP a práv žien, ktoré v prvej línii poskytujú ochranu, podporu a právne poradenstvo osobám utekajúcim z Ukrajiny a aby zabezpečili, že táto podpora bude pokrývať aj náklady na menštruačné hygienické pomôcky, núdzovú antikoncepciu a iné antikoncepčné metódy, ako aj na interrupčnú starostlivosť.

- › vydali usmernenia objasňujúce, že starostlivosť o sexuálne a reprodukčné zdravie vrátane prístupu k núdzovej antikoncepcii, kontraktívam a interrupcii, ako aj všetky formy zdravotnej starostlivosti spojenej s tehotenstvom a pôrodom vrátane predpôrodnej starostlivosti sú základnou zdravotnou starostlivosťou, ktorá by mala byť poskytovaná bezplatne. Usmernenia by mali zahŕňať aj informáciu o tom, že podľa platných predpisov bude táto starostlivosť poskytovateľom zdravotnej starostlivosti v prípade jej poskytnutia všetkým osobám utekajúcim z Ukrajiny plne hrazená.
- › zabezpečili, že núdzovú antikoncepciu bude možné poskytnúť bezodkladne bez lekárskeho predpisu a bezplatne všetkým utekajúcim z Ukrajiny. A aby pri zabezpečovaní využili aj cestu zjednotenia štátnych politík v oblasti núdzovej antikoncepcie s medzinárodne a regionálne využívanými osvedčenými postupmi a usmerneniami EÚ.
- › sa postarali o legalizáciu a sprístupnenie medikamentóznej interrupcie v ranom štádiu tehotenstva pre všetky osoby utekajúce z Ukrajiny, a to aj vďaka odstráneniu prekážok v prístupe k interrupčnej starostlivosti a zosúladieniu vnútroštátnych politík v oblasti interrupcií s usmerneniami WHO.
- › prijali účinné opatrenia na predchádzanie rodovo podmieneného násillia vrátane sexuálneho násillia a na predchádzanie obchodovaniu s ľuďmi za účelom sexuálneho vykorisťovania – predovšetkým v okolí hraníc a ďalších hlavných tranzitných bodov. Rovnako je potrebné, aby tieto vlády zabezpečili bezplatný prístup ku komplexnej zdravotnej starostlivosti a psychosociálnej a inej podpore všetkým osobám, ktoré utiekli z Ukrajiny a zažili sexuálne a rodovo podmienené násillie, a tiež aby v rámci svojich právomocí a v súlade s ľudskoprávnymi princípmi efektívne prešetrili všetky prípady a hrozby v oblasti rodovo podmieneného násillia. To musí zahŕňať aj účinné vyšetovanie všetkých prípadov vyhrážania sa násillím a nenávistných prejavov voči obhajkyniam ľudských práv, zdravotníckym pracovníkom poskytujúcim sexuálnu a reprodukčnú zdravotnú starostlivosť a utečeneckým skupinám.

Signatárske organizácie

Berlínski Kongres Kobiet, Poland
Centrum Praw Kobiet, Poland
DziewuCHy Szwajcaria, Poland
Dziewuchy Berlin, Poland
Dziewuchy Szczecin, Poland
Democracy is OK, Poland
Droga Kobiet, Poland
Era Kobiet Koszalin, Poland
Era Dialogu Koszalin, Poland
Elles Sans Frontières Bruksela, Poland
Femini Berlin Polska
Fundacja Cicha Tęcza, Poland
Fundacja im. Izabeli Jarugi – Nowackiej, Poland
Fundacja na rzecz Kobiet i Planowania Rodziny (Federa), Poland
Fundacja na rzecz Równości i Emancypacji STER, Poland
Fundacja Feminoteka, Poland
Fundacja Trans-Fuzja, Poland
Grupa Ponton, Poland
Inicjatywa Kobiety Piaseczno, Poland
Instytut Spraw Społecznych, Poland
International Council of Polish Women+, Poland
Kobiocy Słupsk, Poland
Lambda Warszawa, Poland
Łódzkie Dziewuchy Dziewuchom, Poland
Manifa Bydgoska, Poland
Manifest Wolnej Polki, Poland
NIC O NAS BEZ NAS. Ruch kobiecy Gliwice, Pyskowice, Poland
Ogólnopolski Strajk Kobiet, Poland

Pro femina, Poland
Prowincja Równości, Poland
Regionalny Kongres Kobiet w Szczecinie, Poland
Różowa Skrzyneczka, Poland
Stowarzyszenie Dolnośląski Kongres Kobiet, Poland
Stowarzyszenie Klucz, Poland
Stowarzyszenie Kobieta na PLUS!, Poland
Stowarzyszenie Kongres Kobiet, Poland
Stowarzyszenie Stan Równości, Poland
Stowarzyszenie Wszechnicy Oświeceniowo – Racjonalistycznej, Poland
Trójmiejska Akcja Kobieta, Poland
ACCEPT Association, Romania
Asociatia E-Romnja, Romania
Asociatia FRONT, Romania
Asociația Identity.Education, Romania
Asociația pentru Libertate și Egalitate de Gen - A.L.E.G., Romania
Asociatia Plural, Romania
Asociația SENS POZITIV, Romania
Asociatia SEXUL vs BARZA, Romania
Centrul Euroregional pentru Inițiative Publice (ECPI), Romania
Centrul de Actiune pentru Egalitate și Drepturile Omului (ACTEDO), Romania
Centrul FILIA, Romania
Centrul Parteneriat pentru Egalitate, Romania
League for the Defence of Human Rights (LADO), Romania
Mame pentru Mame, Romania
Societatea de Analize Feministe AnA, Romania
Societatea de Educatie Contraceptiva si Sexuala (SECS), Romania
Tineri pentru Tineri, Romania
ALEJ poradenské centrum, Slovakia
Amnesty International Slovensko, Slovakia

Centrum pre filantropiu, Slovakia
ETHOS, Slovakia
Feministická organizácia ASPEKT, Slovakia
Inštitút ľudských práv, o.z., Slovakia
Liga za ľudské práva, o.z., Slovakia
Možnosť voľby, Slovakia
MyMamy, o.z., Slovakia
Nebudeme ticho!, Slovakia
Nadácia Ekopolis, Slovakia
Nadácia otvorenej spoločnosti Bratislava, Slovakia
Občan, demokracia a zodpovednosť, Slovakia
OLYMP, o.z., Slovakia
OZ Bez sexizmu, Slovakia
OZ HANA, Slovakia
o.z. ŽENA V TIESNI, Slovakia
Poradňa pre občianske a ľudské práva, Slovakia
Projekt Neon, Slovakia
Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Slovakia
Spoločnosť pre plánované rodičovstvo, Slovakia
Ženská loby Slovenska, Slovakia
Center for Civil Liberties, Ukraine
Center “Women’s Perspectives”, Ukraine
Vinnytsia NGO “Informational and educational center “VIS””, Ukraine
EMMA Association, Hungary
Hungarian Civil Liberties Union, Hungary
NANE Association, Hungary
PATENT Association (Association of People Opposing Patriarchy), Hungary
Reproductive Health Training Center, Moldova
Amnesty International
ASTRA Network

Center for Reproductive Rights
European Consortium for Emergency Contraception
Fòs Feminista
International Federation for Human Rights (FIDH)
International Planned Parenthood Federation (IPPF)
Ipas
Médecins du Monde International
Women's Link Worldwide

-
- ¹ [In Focus: War in Ukraine is a crisis for women and girls, UN Women, 10.3.2022](#); [Tlačová konferencia UNFPA, 10.3.2022](#).
- ² [WHO, UNFPA and UNICEF Statement, Stop Attacks on Health Care in Ukraine, 13 March 2022](#)
- ³ [Ukraine: Conflict compounds the vulnerabilities of women and girls as humanitarian needs spiral | United Nations Population Fund \(unfpa.org\)](#); [Ukraine crisis increases risk of trafficking, exploitation and maternal deaths, CARE warns - Ukraine | ReliefWeb](#).
- ⁴ [Tlačová konferencia UNFPA, 10.3.2022](#).
- ⁵ Tamtiež.
- ⁶ [Situation Ukraine Refugee Situation \(unhcr.org\)](#)
- ⁷ Pozri napr., [European Contraception Atlas, European Parliamentary Forum, 2022](#); [European Abortion Laws, Center for Reproductive Rights, 2020](#); [European Abortion Atlas, European Parliamentary Forum, 2021](#); [The World's Abortion Laws - Center for Reproductive Rights](#); [Perilous Pregnancies: Health Care for Undocumented Migrant Women in the EU \(2020\), Center for Reproductive Rights](#).
- ⁸ Balík minimálnych počiatočných služieb v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia v krízových situáciách sú minimálne, život zachraňujúce potreby v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia, ktoré musí humanitárna pomoc riešiť na začiatku núdzovej situácie. [Minimum Initial Service Package \(MISP\) Resources, Inter-Agency Working Group on Reproductive Health in Crises \(iawg.net\)](#).
- ⁹ [Human Rights Council Resolution A/HRC/RES/49/1 on the 'Situation of human rights in Ukraine stemming from the Russian aggression', 4.3.2022](#).